FORGÓ

A Kiss Áron Magyar Játék Társaság lapja. Megjelenik negyedévente.
VII. évfolyam 2. szám, 2006. november.

Kedves Tagtársak, Barátaink!

Megkésve jelenik meg a *Forgó*, amiért elnézést kérek kedves Mindnyájuktól. Egy kiállítás az oka, amelyiknek rendezője vagyok, s amelynek megrendezése kivételes lehetőség számomra. *Művészgenerációk – a Györgyi-Giergl család három évszázada* című kiállítás őseim és rokonaim – művészi szintű iparosok, iparművészek, festő- és építőművészek munkásságát mutatja be a Budapesti Történeti Múzeumban, a budai Várpalotában. Van a sorukban ezüstműves, üvegműves, kártyafestő, fényképész abból a korból, amikor a fényképész műtermét „fényírda" néven reklámozták. Van több jeles portréfestő, még több építész. A Játék Társaság Tagjainak figyelmébe elsősorban GIERGL KÁROLY, ISTVÁN és JÁNOS – a 19. század legjelentősebb hazai játékkártyafestői – munkásságát szeretném ajánlani, amelynek bemutatásában és méltatásában JÁNOSKA ANTAL Tagtársunk végzett kiváló munkát. De a számos gyermekportré – JOSEF BAYER és GYÖRGYI GIERGL ALAJOS festményei – is érdeklődési körünkbe vághat, különösen az utóbbinak *A kis festő* című képe, amelyen saját kisfiát – a későbbi rangos építészt – láthatjuk, amint apja festőállványánál próbálkozik az ecsettel… GYÖRGYI KÁLMÁN munkásságát bemutató teremben falusi gyermekek rajzai függnek a falon, emlékeztetve az ő jelentős néprajzi gyűjtő és rajzpedagógiai munkásságára. Mint az Országos Magyar Iparművészeti Társulat igazgatója, a Magyar Iparművészet című folyóirat szerkesztője sokat tett az iparművészeti szintű játékszerek tervezésének ösztönzésére.

Garabonciások – 4. és 8. oldal

Társaságunk Tagjai számára vezetést szervezünk januárban, időpontját a decemberben hamarosan megjelenő következő *Forgóban* hirdetjük meg.

Idén sajnos csak háromszor jelenik meg a *Forgó*, mivel csökkent a pályázati támogatás, amelyet előállítására nyertünk. Anyagi lehetőségeink sajnos szűkültek, de – mint a következő lapokon is olvasható és az időközben kiküldött meghívók hirdették – nem csökkent a játékos kedv. Különös figyelmükbe hadd ajánljam a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének pályázatát, amelyben kezdeti sikereket értünk el és tapasztalatot szereztünk. Nagyon fontos, hogy jövőre még jobban felkészülve vegyünk részt ezen a pályázaton – ami a művészi színvonal emelkedését jelenti a játéktervezés és készítés terén.

Hamarosan követi jelen számunkat a harmadik, az ez évi utolsó.

Dr. Györgyi Erzsébet

Meghívó

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete és a Magyar Formatervezési Tanács Gyermek – Játék országos pályázatának kiállítása december 1-én 17 órakor nyílik Gödöllőn a Királyi Kastélyban. Köszöntőt mond dr. GÉMESY GYÖRGY, Gödöllő város polgármestere, a kiállítást megnyitja: DR. TAKÁCS IMRE, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója. A kiállítás december 6-ig tekinthető meg, 1–2–3: Adventi Kastély Napok. *Mennyből az angyal* – készítsünk angyalkát a karácsonyfára SOMNÉ GRÉTI irányításával december 2-án 11–13 óráig. „Játék a kastélyban" – papírkastélyt és lakóit készíthetünk ÉK ERZSÉBET iparművésszel december 3-án, 4-én, 5-én és 6-án de. 11–13 óráig – játékprogram 6–12 éves gyermekek számára.

KÉZ-MŰ

Kortárs iparművészek adventi kiállítása és vására és hangversenye lesz az Iparművészeti Múzeum aulájában december 9–10–11-én a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete szervezésében.

Játékok az ötvenes évekből

Emlékeimben így él 1956

2006. október 20-án nyílt kiállítás a Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhelyben egy játékokkal, énekekkel, versekkel kísért közös beszélgetéssel, visszaemlékezéssel töltött ünnepségen. Ez alkalommal adta át a Nők a Nemzet Jövőjéért Egyesület által kiírt *Emlékeimben így él 1956* irodalmi pályázat díjait ENGERT JAKABNÉ. A kiállítás megtekinthető 2007. február 17-ig. A visszaemlékezésekből ÚJLAKI ISTVÁN CSABA Tagtársunk *Rabok kincse* című írásából idézünk. Ő Románia börtöneiben öt évet töltött a rá kiszabott kilencből, egy általa írt vers miatt.

„Természetes dolog, hogy a bajba, nehéz körülmények közé került ember mindig igyekszik segíteni magán, a szűk vagy tágabb környezetében található anyagokból eszközöket próbál készíteni. Így van ezzel a börtönbüntetésre ítélt rab is, de még inkább a politikai elítélt, aki igazának tudatában lelkiismeret-furdalás nélkül tölti fogsága éveit. …"

Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhely 6000 Kecskemét, Gáspár András u. 11. Tel: 76/481–469, E-mail: *muzeumesmuhely@szorakatenusz.hu*

Vannak még csodák

GROSS ARNOLD Kossuth-díjas grafikusművész *Vannak még csodák* című kiállítása, amelyet DR. MOSKOVSZKY ÉVA játékkutató nyitott meg 2006. október 14-én, a Fehérvári Babaház – Moskovszky Gyűjtemény játszóházi termében (Székesfehérvár, Megyeház utca 17). 2006. december 30-ig látogatható, hétfő kivételével 8–17 óráig

„Szeretettel üdvözlöm a művészt és minden jelenlevőt abból az alkalomból, hogy egy mikrokozmoszba lépünk be.

Gyakran ismétlik – ki is mondta? – hogy ami kicsi, az szép. Ez így nem egészen helytálló, egy egyiptomi monumentális szobor szépségét ki vitatná, és én láttam már elégszer apró csúfságokat is. Hozzám személy szerint azok a tárgyak állnak közel, amelyek kicsinyek is, szépek is. Inkább kukucskálnék be Mrs. Gulliverként Liliput világába, mint lennék ember az óriások országában. Édesanyám meg egyenesen azt mondta, hogy az általa összegyűjtött, elrendezett kis világba szívesen lépne be babaméretűre zsugorodva, és sütne tortát a működő kis tűzhely sütőjében, terítené meg az antik asztalkákat márkás apró porcelánokkal, gyújtaná meg a viaszgyertyákat a kisujjnyi ezüst gyertyatartókban. Ezért remélem, hogy Gross Arnold alkotásai, gyűjteményének tárgyai jól érzik magukat a Babaházban, ebben a szeretetből született Liliputban.

Megpróbálok összefüggést keresni a gyűjtés, a játék, a mese és a művészet között, hiszen ezek mind képviselve vannak ezen a kiállításon. Sok-sok évtizede foglalkozom a játékokkal, játszással, számos elméleti könyvet is olvastam a tárgyban, de be kell vallanom: nem lettem okosabb. Hamvas Béla így ír egy esszéjében: »Mi kell az ilyen műhöz? Néhány fejezetben több-kevesebb rendszerezői képességgel beszélni a játékról (gyermekjáték, tánc, állatok játéka, sport), néhány fejezetben a művészetről, végül a különböző és azonos

vonásaiból felépíteni valamely elméletet, ami olyan ostoba, hogy csak az aszkéta tudja elolvasni. Ez a pozitív tudomány. Ez az igazi, hamisítatlan, józan, unalmas, közömbös, végtelenül száraz s üres szópocsékolás.«

Ha okoskodunk egy kicsit, látjuk, hogy a játék sok, egymástól különböző valami, amit mégis egy kalap alá szoktak venni. Játéknak nevezzük a kiscica gombolyag-kergetését, a szembekötősdit, a vöröspecsenyét, a babázást, katonásdit, de az elektronikus játékok gombnyomogatását, meg a sportot, a versenyzést, a muzsikálást, a színészetet, sőt a szerencsejátékokat is, a kedves szórakozástól kezdve a szenvedélyen át az üzletszerű hamiskártyázásig. Gross Arnold az életben gyakran találkozik hamisjátékosokkal. Egy kis méretekben alkotó nagy tehetséget azok akarnak lesöpörni, akiknek csak a lelkűk picike, az irigységük azonban nagy. Ő nem ül le az einstandot beintőkkel játszani. Inkább marad NEMECSEK ERNŐ, így, csupa nagybetűvel.

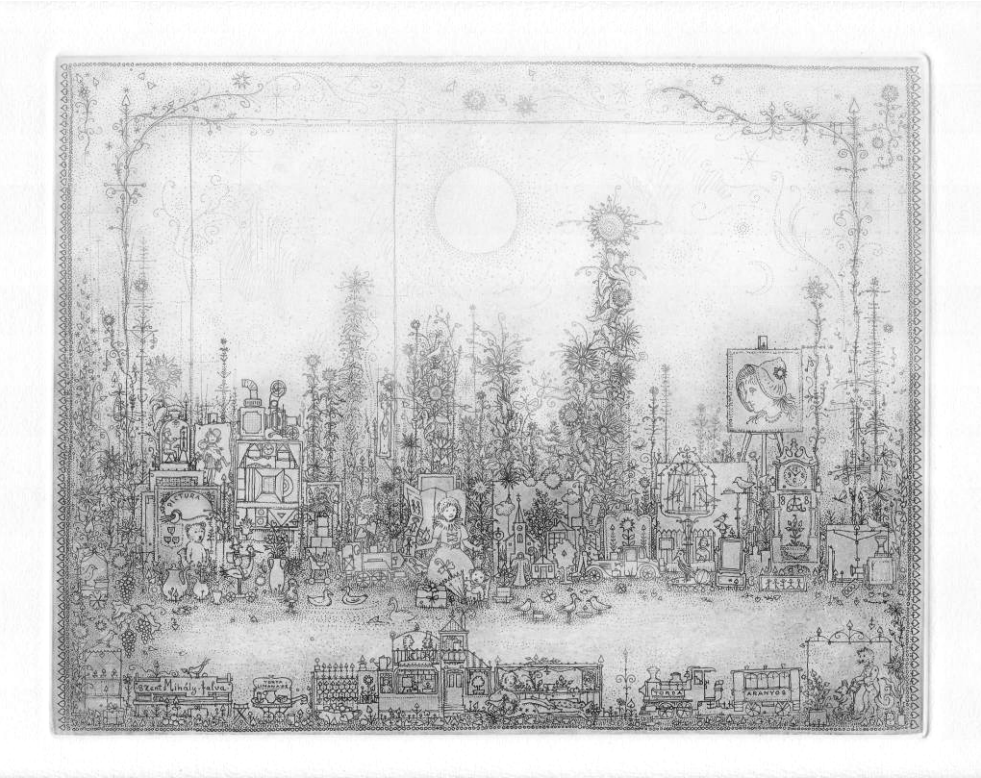

Több művészt ismerek, akik a mikrokozmoszban működnek, akiket a játszás nemcsak pályájukon indított el, hanem végigkísért munkásságukban is. Az egyik GERHARD BÄTZ, aki a thüringiai játékvárosban, Sonnebergben töltött iskolaévei óta játszik barátjával, MANFRED KIEDORFFAL. Egy minibarokk világot építettek ki maguknak, két királysággal, amelyekben az uralkodók pazarul tervezett, stukkókkal, freskókkal díszített, icipici korhű bútorokkal berendezett kastélyokban laktak/laknak, ahol kétcentis hölgyek és urak szórakoznak, körülöttük lakájok és komornák sürgölődnek. De több: ennek a két országnak saját nyelve van, irodalma, sőt, időnként harcban is állnak egymással. A játék kezdete óta több évtized múlt el, az egyik játékosból díszlettervező, a másikból restaurátor lett, de tehetségük mégis a minimesevilág megteremtésében virágzott ki. Németországban több helyen is kiállítják a pici kastélyokat, tódulnak az emberek, hogy megcsodálják őket.

Budán él az a művész, aki grafikáiban teremtett egy mesevilágot. Gross Arnold annak, aki alkotásaiban és az általa gyűjtött apróságokban gyönyörködik, egy csodavilágot mutat be. Nem is akarom agyonmagyarázni azt, amit a kiállításon mindenki saját szemével láthat.

A Babaház szobácskáit már hónapok óta öltözteti fel apró virágaival, gyümölcseivel, zöldségeivel egy, a miniben alkotó fiatal művésznő, SKULTÉTY ORSOLYA

Cáfolom azt, hogy a játék és a munka két egészen különböző dolog. A művészetben találkozik a kettő, és boldog ember az, aki egész életét átjátssza.

Hadd tárjam ki a mikrokozmosz kapuját HAMVAS BÉLA szavaival: »A helyesen felfogott élet: játék. Isten játszik velünk, és milyen jó, hogy így van«."

Moskovszky Éva

Tündérvilág a gödöllői királyi kastély barokk színházában

2006. december 16-án, vasárnap 15:00 órakor a Szentiványéji álom történetét PURCELL muzsikájára, táncjátékában bemutatja a Garabonciás Együttes. Táncmester ARANYOS ÁGOTA, pantomim mester TARCSA ZOLTÁN, művészeti vezető VÁRADI ISTVÁN. *(Tarcsa Zoltánnal készült beszélgetés olvasható Krónika rovatunkban. A szerk.)*

A bemutató a Gödöllői Királyi Kastély adventi programjának előadása

A Garabonciás Együttes felvételt hirdet 9–12 éves lányoknak, fiúknak.

Az együttesből kinövő fiatalok szerepeire keresünk utánpótlást.

Várjuk az új, ifjú lovagokat, bajvívókat, várkisasszonyokat és udvarhölgyeket, udvarmestereket és ifjú királyokat, szerepjátszó mesterembereket, vásári mutatványosokat, kikiáltókat, komédiásokat, táncmestereket, manókat és tündéreket, huszárokat, állatmesék és mitológiai történetek hőseit.

Az együttes reneszánsz és barokk tánc- és pantomim játékokat bemutató történelmi mozgásszínház. 1988-ban alakult, 18 alkalommal járt külföldön, hazai reneszánsz és barokk fesztiválok, történelmi és múzeumi játékok szereplője, a FORD európai kulturális örökség díj birtokosa.

Honlap: *www.garaboncias.hu*. Jelentkezés a *garaboncias1@axelero.hu* e-mail címen.

Ünnepváró jeles napok a Textilmúzeumban

Advent kezdete, Szent András 2006. november 30 csütörtök 10 órától 16 óráig:

❖ Andrásolás, András köszöntője. Játékos énektanítással egybekötött, a téli asszonymunkákhoz (mint pl. a len és kenderfonás) kapcsolódó mesék, dalok, tréfák, szerelmi varázslások (csillagszedés köténybe), Lucanapi népszokások. A műsort KÖRNYEI ALICE előadóművész rendezte. Résztvevők: Terény község (Nógrád megye) palóc lakossága, felnőttek és gyermekek. Kóstoló: cukrosmézes tengeri.

❖ Kézműves foglalkozások: • ÉK ERZSÉBET iparművész vezetésével adventi papír naptár- és betlehemkészítés. • Varázskör, avagy adventi koszorúkészítés szalmából, nádból, vesszőből, fenyőágból, ajtó és ablakdíszek természetes anyagokból BÁRÁNY MARA népi iparművésszel; • „Ezer-virág" (millefiori) technika tanítása, égethető gyurmából készített Mikulás és egyéb díszek BORSODY ROLAND kézműves segítségével.

Görög Júlia rajza

Advent 2006. december 19. kedd, 10–19 óráig:

❖ Kézműves-foglalkozások, népszokások, karácsonyi koncert. A foglalkozások 10 órától, folyamatosan 17 óráig tartanak. • Karácsonyfadísz-készítés szalmafonatolással, ERŐS ISTVÁNNÉ népi iparművész vezetésével. • Titkok, ötletek az ünnepi hangulathoz: illatos fűszerekkel alma és narancs asztali díszkészítés, az ajándék-csomagolás fortélyai. • Karácsonyi népszokások feleleventése, ünnepi köszöntők (kántálás) és mesék tanítása. • Kóstoló: mézeskalács.

❖ 17:30 órától 19 óráig az óbudai Aelia Sabina Alapfokú Művészetoktatási iskola növendékeinek karácsonyi koncertje.

❖ Karácsonyi vásár: kékfestő ajándékok, kerámiatárgyak, képek, illatbatyuk, ünnepi gyertyák, kiadványok.

❖ Minden korosztály képviselőjét, csoportosan vagy egyénileg szeretettel várunk.

❖ Jelentkezés: 1036 Budapest, Lajos u. 138., *textilmuzeum@t-online.hu*, tel.: 430–1387

Belépőjegy: diákoknak, gyermekeknek 350 Ft, felnőtteknek 400 Ft.

A Textilmúzeumban továbbra is látható ZORKÓCZY MIKLÓSNÉ LÁZI ÉVA: *Egy hazában* című népviseletes baba kiállítása.

✷

PUNGOR R. DÓRA meghívást kapott a XXI. Század Galériájába, a IV. Moszkvai Nemzetközi Művészi Textilbaba Fesztiválra – címe: Keleti Bazár –, amely november 17 és december 8 között látogatható. ROCHÁNÉ BÜDY ANNAMÁRIA és a GÉMESNÉ DEÁK JÚLIA – GERA KLÁRA kettős sikeres szereplése után neki is sok sikert kívánunk a rangos nemzetközi megmérettetésen! Cím: Oroszország, 121357, Moszkva, Kremencsugszkaja ulica 22. Tel./fax: 495/445–1650, e-mail: *galleryXXIc@yandex.ru*.

✷

PUNGOR R. DÓRA textilszobrainak kiállítása 2006. december 15-én nyílik Alsóőrön (Unter-

wart, Ausztria) a Plébániahivatal kiállítótermében, az öreg iskolában. Megnyitó beszédet mond DR. GYÖRGYI ERZSÉBET. A kiállítás fennállása alatt az Alkotó hetente többször tanítja földanyácskák, zsákegerek, angyalkák, koboldok készítését.

✷

PUNGOR R. DÓRA 10 éve résztvevője, versenyzője a győri babakiállításoknak, több díj nyertese. Önálló kiállításai: 1999. Leányfalu, Móricz Zsigmond Művelődési Központ, 2001. Vác, Művelődési Központ, 2003. Zichy palota Győr: *Ecce homo*, 2005. Óbudai Múzeum: *Andersen*. 2006-ban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Magyar Művelődési Intézet Amator Artium oklevéllel járó nívódíját nyerte el.

✷

A Betlehemi Jászol kiállítás a Mezőgazdasági Múzeumban dec. 6-án 14 órakor nyílik.

Életre keltett mesevilág

TÖRÖK EMŐKE nemzetközi babatanár kiállítása november 16-án nyílt a Tamási Galériában (Tamási, Szabadság u. 54.) BENKE ÉVA textiltervező, tanár megnyitó beszédével. Megtekinthető december 6-ig, hétfő kivételével 14–18 óráig.

Az Alkotó a kaposvári Zichy Mihály Iparművészeti Szakközépiskola tanára. Több, mint húsz éve foglalkozik textiljáték- és rongybabakészítéssel. Számos hazai önálló kiállítása volt és több pályázaton nyert. Természetes alapanyagból készített játékbabákon kívül tervez művészbabákat is. A Global Doll Society (Babavilágszövetség) tagjaként évente indul a külföldön rendezett világbajnokságokon, ahol évek óta minden alkalommal díjazott. 2000-ben megkapta a nemzetközi tanári oklevelet.

Török Emőke babái és azok ruházata egyedi, gondos készítésű kézimunka. Minden babaalak egy-egy megismételhetetlen egyéniség. Csak természetes eredetű (pamut, len, gyapjú, mohair) alapanyagokkal dolgozik. Díszítésül margitcsipkét, farkasfogat, zsinórokat, gyöngyöket használ. A babák öltöztethetők és vetkőztethetők, egészen az alsóruházatig.

✷

A móri Lamberg kastélyban december 4-én 17 órakor kiállítás nyílik szlovákiai magyar és magyarországi német népviseletes babákból DR. GYÖRGYI ERZSÉBET megnyitó beszédével.

Krónika

Népviseletes babagyűjtemény Ócsáról

Kedves és szíves meghívásnak tehettünk végre eleget a nyár közepén.

BERECZKYNÉ MAGYAR MÁRIA nyugdíjas tanárnő többszöri invitálására, időpont-egyeztetés után, július 21-re sikerült megszervezni látogatásunkat GYÖRGYI ERZSÉBETTEL Ócsára. Az odautazás célja egy készülő, vagy inkább már céltudatosan gyarapodó népviseletes babagyűjtemény megtekintése volt.

A jelenleg mintegy félszáz babából álló kollekció valójában csak egyik ága annak a néprajzi érdeklődésnek, amely B. MAGYAR MÁRIÁT és nővérét, DR. BÁLINTNÉ MAGYAR ILONÁT, a község kiváló pedagógusait sarkallja újabb és újabb értékek feltárására községük megismerésében és megismertetésében.

2004-ben jelent meg folklórgyűjtésük az ócsai népszokásokról, majd a helyi népviselet megmaradt emlékeit gyűjtötték össze, hogy kiállítás formájában tehessék közzé.

Felismerve azonban, hogy a régi viseletek bemutatásának számtalan korlátja van, fordultak a baba mint médium felé, amely talán a legalkalmasabb közvetítő a népviselet önálló tárgyi műfajának szemléltetésben.

Törekvésük egyik ötletadója a ma már idegenforgalmi látványosságként számon tartható abádszalóki Babamúzeum volt, ahol a gyűjteményalapító STEIGAUF JÓZSEFNÉTŐL kaphattak hasznos útmutatást egy ilyen természetű szakgyűjtemény létrehozásához.

A kapcsolatfelvétel a későbbi fejlemények tükrében, egyfajta tapasztalatszerzésnek fogható fel, hiszen tájékozódásukat önálló megvalósítási mód követte sajátos tartalmú mondanivalóval.

Igen rövid idő alatt találták ki és alkották meg azt a babatestet, amely a legpraktikusabbnak mutatkozott az ócsai népviselet bemutatására. Némi próbálkozás után a saját babakreáció, a házi készítésű forma jelentette számukra – olcsósága és egyedi, célra orientált tervezése miatt – a járható utat, minden más, készen kapható megoldással szemben.

A gondos és mérlegelő tervezés valamint az ügyes megvalósítás eredményeként formálódott ki a kedves és igen jól sikerült, textilből készült babatest/fej, amely a gyűjtemény alaptípusát adja. Az 54 cm magasságúra kialakított forma borítása világos színű ágyneműhuzat-vászon, amelynek tömőanyaga műanyagpehely, a testtel azonos anyagokból van a fej: a szem színes fejű gombostűkkel jelzett, az orr és a száj ceruzával rajzolt, a haj kenderkócból van; a testet U-alakban végződő, fatalpba rögzített fém állványzat tartja. Mindehhez az anyagokat különböző helyekről sikerült beszerezniük: a műpelyhet Budapestről, a kócot helybeli üzletből vásárolják. A fatalpat odavalósi asztalos készíti, a fémes munka is helyi mester, egy ócsai bádogos kivitelezése. A nővérek munkamegosztásában a babatestek és a viseletek szabása, varrása elsősorban Magyar Ilonára hárul, akit kiváló

kézügyessége és jó gyakorlati érzéke vezérel ebben, míg az ötletgazda Magyar Mária, és övé a gyűjtemény szervezésének, valamint kiállításának feladata, illetve a feltételek megteremtése mindehhez.

Az ócsai babagyűjtemény magját a helyi népviseletbe öltöztetett figurák alkotják, amelyek kisebb jelenetcsoportokból vagy párokból állnak, jól érzékeltetve a népviselet nem, életkor, alkalom és évszak szerinti típusváltozatait. Ilyen a lakodalmas jelenet esküvői párja, amelyhez még a vőfély, a koszorúslányok és a kalácsosztó asszonyok alakja csatlakozik; az idős ócsai falusiak nyári és téli öltözetét egy-egy férfi és női babapáron láthatjuk csakúgy, mint a menyecskék kékfestőből varrott ruházatát, amelynek bemutatására gyermekes és egy még gyermektelen női figura szolgál; a fiatal leányok és legények ruházata három báli ruhás leányon és egy

regruta legény felszalagozott alakján jelenik meg.

A gyűjtemény egyik fő erénye, hogy a saját település népviselete mellett helyet kaptak a szomszédos községek, Sári és Alsónémedi egykori falusias öltözeteit viselő babák is. Ezáltal tanulmányozhatók azok az apró részletkülönbségek (vö. U. Kerékgyártó Adrienn: „Áttérés a paraszti viseletről a városi viseletre". In: Balassa Iván szerk. *Alsónémedi története és néprajza*. Alsónémedi, 1980), amelyek ezt az alföldi jellegű, a polgárosodó öltözködési formához közelálló falucsoportot egymástól valamennyire mégis elválasztják.

A gyűjtemény további darabjai már az ismertebb népművészeti hagyományokkal rendelkező magyar falvak, területek viseleteit mutatják be. A mezőkövesdi, a kalocsai, a szennai babák valamint az alföldi pásztorviseletes figurák tartoznak ide. Előbbi testek öltöztetése saját helyükön történt, a pásztorviseletes babák porcelánfejét GUBA RÓZSA iparművészt készítette.

A gyűjtemény egyik nevezetessége a fiatal házasok ünnepi öltözetében megjelenő palásti népviseletes babapár. Palást (ma Plastovce, Szlovákia, lévai járás) Ócsa testvérközsége éppen a Magyar család révén. A Magyar nővérek anyai nagybátyja származott Palástról; ő volt Ócsa első plébánosa (a falu katolikus lakossága korábban az alsónémedi egyházközség filiája volt). A gyűjtemény palásti babáinak eredete, illetve az 1998-ban létrejött a testvérvárosi köteléknek is előzménye e családi szálakkal átszőtt plébániatörténet.

A községi kulturális kapcsolatok révén került a gyűjteménybe a Bácskertesről származó baba. Bácskertesre (korábban Kupuszina; ma Kupusina, Szerbia, Vajdaság) a 18. században érkeztek magyar telepesek Heves megyéből és a kalocsai érsekség falvaiból, illetve szlovákok Nyitrából. A község tradicionális viselete a legújabb típusú, a 20. században kibontakozott parasztos öltözetek dekoratív példája.

A gyűjtemény gyarapításához járult hozzá az a kárpátaljai házaspár, akik Ócsán telepedtek le. Tőlük származik a nagyberegi (ma Beregh, Ukrajna) női és férfi népviseletes baba.

Vannak továbbá babák még Erdélyből, Kalotaszegről és Csíkszentdomokosról. … és hát persze előfordulnak esetleges szerzemények is, mint a skót baba, vagy az osztrák és a horvátországi példányok. Gondolhatjuk csak, hogy a gyűjteményben mind a magyar, mind a külföldi anyag tovább fog gyarapodni a későbbiekben.

Így, babáról babára haladva tűnik ki a gyűjtemény egyedisége és többrétegű tartalma.

E tárgyakban mindenekelőtt az a vágy ölt testet, amely népviseletén keresztül állít emléket a helyi közösségi kultúrának. Jóllehet a pesti síkság magyar falvainak néprajzi képe kevés egyedi jellegzetességet mutat, hiszen a terület az erőteljes ütemben modernizálódó főváros civilizációs, illetve az Alföld parasztpolgárias jellemvonásokat hordozó műveltségi zónájának hatása alatt fejlődött az utóbbi évszázadban. A parasztviseletbe öltözetett babák mégis valahogy egyedi arculatot, formát és színeket kölcsönözve teszik láthatóvá e községek egykori életmódját, és idézik fel a köznépi múlt mindennapjait, ünnepeit. A népviselet nem csupán ruha, amely az ember elemi szükségletét elégíti ki, de olyan forma is, amely részletei által hovatartozást, társadalmi rangot, esztétikai ideált is hordoz.

Ócsa idegenforgalmi látványosságokban eddig sem szenvedett hiányt. Turistákat vonzó értékei széles körben ismertek. Elsősorban helyreállított, Europa Nostra díjas középkori erődtemploma és védett természeti ritkasága, az ősmocsármaradvány jelentik a település kiemelt látnivalóit. Néprajzi jellegű értékei sem mentek feledésbe, hiszen szépen gondozott az ócsai Tájház, és az öreg-hegyi pincesor is áll.

Babagyűjteménye bizonyos szempontból azonban kicsit mégis több ezeknél. A gyűjtemény egyfelől a 2005-ben városi rangra emelt település lokális öntudatának egyik újonnan kifejezést nyert formája. Benne/általa a helyi értékek fogalmazódnak meg, és nem csupán a régmúlt időké, hiszen helyet kaptak a város folyamatosan alakuló új lakóinak hagyományai is. Másrészt a babák az Ócsával szomszédos falvak viseleteinek bemutatásával egyfajta területi, kistáji összetartozásra is utalnak, koncentrikus körként terjedve a Kárpát-medencei és nemzetközi távlatok irányába. Mindezek mellett a gyűjtemény Ócsa kulturális kapcsolatainak is szemléletes lenyomata.

Szojka Emese

Művészet? Játék?

Beszélgetés
Tarcsa Zoltán pantomimművésszel,
a Garabonciás Együttes pantomimmesterével

Művészet? Hivatás? Játék? A pantomim pontos meghatározását bárki elolvashatja egy lexikonból. Az ókori görög színművészetben kialakult gúnyos előadási forma. Különösen Franciaországban honosult, jelentős alakjai: MARCEL MARCEAUX, ETIENNE DECROUX, JEAN-LOUIS BARRAULT. Gyakran feltűnik a némafilm korszak burleszkjeiben, de korunk pantomimese az utcákon is szórakoztatja az embereket. Hogy mi is az a pantomim, Tarcsa Zoltán pantomimművészt kérdezem.

Mióta foglalkozol ezzel a művészettel, mesterséggel?

Gyermekkorom óta. Még általános iskolás koromban kezdtem az ismerkedést a műfajjal, mestereim KISS TAMÁS és KARSAI GIZELLA voltak. Akárhogy is számolom, ennek bizony már huszonöt éve.

Sokak számára csupán hobbi a pantomim. Számodra hivatás?

Mit értünk pontosan a hivatás kifejezés alatt? Ha arra gondolsz, a pantomim a főállású tevékenységem-e, akkor a válaszom: nem. Ha úgy érted, hogy mint minden művészetet, a pantomimet sem lehet teljes odaadás, szív és lélek nélkül művelni, akkor a válaszom: igen.

Hogyan kezdődött, és miért választottad ezt az utat?

Éppen a pantomim varázslatos világa ragadott meg: már gyermekfejjel úgy éreztem, ez egy izgalmas műfaj, s bár én gyermekkoromban színjátszó szakkörbe is jártam, s azóta is szerepeltem néhány „szöveges" darabban, mindig éreztem, hogy nem a szövegmondós színjátszás az én világom. 1987-ben pantomimes társaimmal saját együttest alapítottunk MEGARON Pantomimegyüttes néven, azóta is ott űzöm e „mesterséget".

Hogyan lehetne körülírni, mi is az a pantomim? Mi a lényege?

A pantomim a kifejező mozgás művészete. Nem tudok ennél egyszerűbb meghatározást, igaz, bonyolultabbat sem. Mozgással elmondani az érzéseket, gondolatokat vagy éppen egy történetet – ez a pantomim lényege. Ehhez birtokában kell lenned a pantomim technikai eszközkészletének, de persze ez csak szükséges, de még nem elégséges feltétel.

Meg lehet különböztetni pantomim műfajokat. Te melyik műfaj képviselőjének tartod magad?

Különböző stílusirányzatokat lehet megkülönböztetni, de aligha van erre szükség. Minden művészetben szükség van arra, hogy művelői új és új terepekre merészkedjenek, kísérletezzenek, ötvözzék más műfajok (esetünkben a jazzbalett, no-színház, klasszikus színjátszás stb.) elemeivel. Hogy mégse térjek ki teljesen a kérdés elől, annyit azért megemlíthetünk, hogy a Marcel Marceaux nevével fémjelzett iskola inkább a hagyományos, narratív, mesélős, történetközpontú pantomimet műveli, míg az Etienne Decroux elveit követők nagyobb hangsúlyt helyeznek az absztrakt mozgás kifejező, szemléltető, expresszív erejére. Együttesünk mindkettőből merít, szerintem ez így szerencsés.

Társulatban szerepelsz, tanítasz, rendezel. Úgy tűnik, a pantomimnak szentelted az életed. Mit gondolsz a műfaj népszerűségéről? Mennyire látod befogadóképesnek a magyar közönséget?

A Garabonciás Történelmi Gyermekegyüttes pantomim tanáraként részt veszek azoknak a műsoroknak az elkészítésében, amelyek tánccal és kifejező mozgással idéznek fel történelmi korokat, az ókori Rómától XIV. Lajos udvaráig, a barokk színpadon és a századforduló világában. Az együttest övező érdeklődés azt bizonyítja számomra, hogy van „kereslet" a műfaj iránt, és ma már az iskoláskorú gyermekek számára lehetőség is van e műfaj alapjainak elsajátítására. A „felnőtt pantomimes műfajok", például az egész estét betöltő etüdműsorok vagy az ún. mimodrámák iránt nincs ekkora lelkesedés, de ha a befogadó színházak műsorán olykor-olykor feltűnik egy-egy pantomimes darab, (legutóbb a Thália Színházban a Karsai Veronika rendezte A kopasz énekesnő, melyben nekem is volt szerencsém szerepelni), hírére azért „megmozdul a közönség". Jó lenne egyszer odáig eljutni, hogy a hazai pantomimes életnek is saját színháza legyen, egy magyar pantomim-teátrum.

Keveset hallani erről a művészeti ágról a hazai művészeti életben.

Sok múlik az oktatáson. Ha sok műhely van, ahol az érdeklődő gyermekek és felnőttek a pantomimmel megismerkedhetnek, ak-

kor nyilván több színpadi megjelenés is lesz, növekedni fog a pantomim ismertsége és népszerűsége.

Milyen fórumokon lehet találkozni ma a pantomimmel?

Beszélgetésünkben már több ilyet is említettem, most hadd térjek vissza egy gondolat erejéig a Garabonciás Együttes által képviselt műfaji ötvözetre. Az együttes koreográfiáiban együtt van jelen a történelmi tánc, a klasszikus mozgásszínház és a pantomim valamilyen formája. Mindezt a próbákon a drámajáték, mint oktató módszer foglalja egységes keretbe. Ha úgy tetszik, játszva alkotunk (mindez persze nem pótolja a gyakorlás, a sok-sok ismétlés és a technika elsajátításának olykor fáradságos „munkáját"). A pantomim e jelenetekben egyszerre tárgya és eszköze a munkának: tárgya akkor, ha jelenetünkben például az ókori színházat vagy a középkori komédiásokat idézzük fel, eszköze akkor, amikor – belesimulva a táncba –, a cselekményt hangsúlyozza. S akkor még nem is beszéltem a Garabonciás Együttes sajátos eseményeiről, az alkotótáborokról, amelyekben a gyerekek teremtő tevékenysége alapvetően a játék köré szerveződik, kis túlzással: elmegyünk játszani, s hazajövünk egy színjátékkal.

Egyszer Picassót megkérdezték: hogy mi a művészet? Azt felelte, hogy nem tudja. Szerinted a pantomim mennyire művészet és mennyire játék?

Erről beszélgettünk eddig. A pantomim egy csodálatos játékszer, amellyel öröm újra és újra játszani. Ha valakinek a szívéhez nő, nem tud elszakadni tőle. Felnőtt fejjel is csak játszik, játszik, egyszer csak azt veszi észre, hogy ez már réges-rég nem csak játék, hanem egy általa szeretett munka. Ha szerencséje van, mert tehetséges társak veszik körül, akik őt magát is segítik e munkában, akkor tevékenysége művészetté formálódik. Bárkinek, aki a színpadra áll, ez a legtöbb, amit kívánhat.

Köszönöm a beszélgetést, további eredményes munkát és sikereket kívánok!

Steib Gábor

Tisztelgés és ankét

Hangulatos és tanulságos összejövetelnek adott otthont immár tizenkettedik alkalommal a Virányosi Közösségi Ház.

Június 14-én játékpedagógiai ankét került itt megrendezésre és ennek keretén belül tisztelegtek a résztvevők DR. KISS ÁRON emlékének.

A Gálbory villa falán elhelyezett emléktáblánál az ankéton jelen lévőkkel együtt helyezte el koszorúját DR. MITNYAN GYÖRGY, a XII. kerület polgármestere, valamint Hegymegi Kiss Áron és családja.

BARTÓK SÁNDORNÉ, szegedi óvodapedagógus beszédében méltatta DR. KISS ÁRON szerepét a hazai játékkultúra fennmaradásában. Kiemelte ennek jelentőségét mai világunkban, amikor az elvárásoknak való megfelelés kényszere és a kötelező szakmai előírások útvesztője dilemmát jelentenek az óvodapedagógusoknak és folyamatos a veszélye annak, hogy mindezek közepette elvész az önfeledt gyermeki játék jelentősége.

Éppen ezért volt jó érzés hallgatni azt a három előadás, amelyek az Óvodai Nevelés című lap *Játszani jó* pályázatára beérkezett pályaművek közül kerültek kiválasztásra. Valamennyi írás középpontjában az ösztönös játék áll.

Az, hogy a játékból nőnek ki a feladatok, vagy a feladatok szelídülnek játékká, az ügyes helyzetfelismerésen, no meg a gyermekek, az adott közösség mélyreható ismeretén múlik.

A lényeg a játék, a játékosság, és a kulcsnak az óvodapedagógus kezében kell lennie.

Az összejövetel harmadik napirendi pontja a SZENTIVÁNYI TIBOR által 2000-ben alapított Pro Ludo díj átadása volt. Az ezévi díjazott DR. KRISTON VIZI JÓZSEF játékkutató etnográfus, a Nyíregyházi Jósa András Múzeum munkatársa.

Léb Zsuzsa

Gyermekvilág anno…

Időszaki kiállítás a Hansági Múzeumban

2006. április 14-én *Gyermekvilág anno…* címmel vándorkiállítás nyílt a Hansági Múzeumban (Mosonmagyaróvár, Szent István király út 1.).

A kiállítás a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok gyűjteményeiből válogatva mutatta be a 1800-as évek második és az 1900-as évek első felének gyermekéletét, paraszti és polgári tárgyakon keresztül.

Az érdeklődők ennek a szűk száz évnek a keresztmetszetén át is képet kaphattak hosszú

évszázadok gyermekeinek életéről, hiszen a parasztság által használt tárgyak és a hozzájuk kapcsolódó szokások némelyike az ókorban, vagy a középkorban gyökerezik. Látogatóink megtekinthették a kisgyermekek gondozásával kapcsolatos korabeli tárgyakat, illetve a játék, az iskola, a munkába nevelődés eszközeit. A tárgyanyagot korabeli fotográfiák, illetve a szokásokat felelevenítő leírások egészítették ki.

Egyes játékok – így például különböző facsigák, karikafélék, diaboló, pörgettyű, marionettbáb stb. – kipróbálására is lehetőséget nyújtottunk, de bejelentett csoportok számára tárlatvezetéssel egybekötött foglalkozásokat is tartottunk. Ennek során a résztvevők olyan papírjátékokat készíthettek el, melyek igen kedveltek voltak egykor (figurák papírszínházhoz, mozgatható illetve öltöztethető papírbabák, optikai játék stb.).

A kiállítás megtekinthető volt 2006. június 18-ig, a múzeum nyitvatartási idejében.

Hellebrandt Éva
művelődésszervező

Levélhullás

Egy kiállítás margójára

Ma, 2006. május 18-án voltam egy kedves barátnőmmel V. MARIKÁVAL együtt Gyöngyösön, az Egressy Béni Ált. Iskola Galériájában, ahol TÓTH ZSUZSIKA *Babavárosi séta* című, szemet gyönyörködtető kiállítását néztük meg. Az én meglátásom szerint egy ilyen kislány, – aki igaz, már régen babagyűjtő is: csak a vele együttműködő Édesanyja és Édesapja látványos szeretetével sikerült ezt a különleges csodát megteremteni! Én is Barbie és Götz babaruha készítő vagyok, – voltam, mert már sajnos régebben nem művelem: tekintettel a szinte 0 keresletre. Hisz ma már sok kislányt nem érdekli a babázás (ami egy felnövő leánygyereknek jövendő életében is sokat segítene!). Talán nevelés kérdése is? Mindezt szakmai szemmel nézve, csodálom az édesanyát, Emőkét, hogy bár elmondása szerint ő is autodidakta módon tanulta, ilyen nagyon szép dolgokat varr, köt a leánya, Zsuzsika babáira.

Ez bizony rengeteg munka, kitartás nagy szerető türelem kell hozzá! Hiszen rengeteg fantázia, aprólékosság és ízlés jellemzi ezt a kiállítást!

Ezek láttán úgy gondolom a Barátnőmmel együtt, hogy a Zsuzsika előtt nagy jövő áll. A kézügyessége, a szép iránt való korai látásmódja, ennek a kiállításnak a megvalósítása kecsegtető jövőt vetít eléje, bármerre is viszi a sorsa!

Ezúton is kérem jelen és jövőbeli Tanárait, a kedves szülőket, hogy vigyázva, szeretettel egyengessék, irányítsák a tehetséges Gyermek útját. Az ilyen tehetséges gyermekekből válhatnak a jövő kiváló emberei! Azt is még csodálnivalónak tartom, hogy ezen nyugatról származó babára magyar népviseletet is „komponáltak". Ez a hazaszeretet felvállalását is erősen bizonyítja!

Eger, 2006. május 18.

Hemelóczki Józsefné

Fekete ruhás baba a Fehér Házban

Nemsokára ötven éve lesz annak, hogy egy magyar baba Washingtonba került, az elnöki rezidenciára. MÉSZÁROS ANNA, a "rongy-„szobrász", aki saját elbeszélése és a róla szóló korabeli újságcikk szerint elsőnek készítette Magyarországon a később sokak által utánzott, művészi babákat – elsősorban a népviseleteseket – már az 1930-as években exportált babákat az Egyesült Államokba, „Rozmaring" márkanévvel. Minden babáját ő maga készítette, illetve csak édesanyja segítségét vette igénybe. Ezek a „rongyszobrok" legnagyobbrészt nem álltak mereven. Fiatal mamák ültek, csecsemőjüket szoptatva, öreg asszonykák varrogattak vagy kukoricát fosztottak. Egy portrébabája az idősebb KAPOLI ANTAL faragó népművészt ábrázolta. Amikor fia, az ifjabbik Kapoli, meglátta a rongyszobrocskát, felkiáltott: „Édesapám!" – és elsírta magát. A babák ruhái tökéletesen hitelesek voltak, színben, anyagban, szabásban egy-egy vidék viseletét követték. Az anyókák ruhája fekete vagy sötét színű volt.

1945 után a játékexport megszűnt, a népviseletes babák iránt sem volt olyan kereslet, mint a harmincas években. Anna a még megmaradt maszek üzletek számára készített

eladásra babákat, köztük angyalkákat, kis tündéreket, mesefigurákat. Aztán neki is be kellett állnia a közösbe. Nem volt az könnyű egy önálló művésznek, szuverén egyéniségnek, aki aztán alkotásaiért kevés anyagi és erkölcsi elismerésben is részesült. Bizony, nagyon kihasználták őt is.

Anna nem tudott teljesen visszavonulni a mesevilágba, nagyon aggasztotta a haza sorsa. Tudjuk, mi következett a forradalom mámoros napjai után. A szabadságáért harcoló kis ország magára maradt.

Mészáros Anna a maga módján protestált, próbálta felhívni a világ figyelmét Magyarországra. 1957 elején két, egymáshoz hasonló babát készített. Idős, gyászruhás parasztasszonyt ábrázolt mindkettő, aki a magyar zászlóra fekete szalagot kötött. Minthogy vásárlói között voltak követségi hölgyek is, ki tudta juttatni a határon a két babát, az egyiket az indiai ENSZ delegáció vezetője, KRISHNA MENON úr címére küldte, a másikat Washingtonba, a Fehér Házba.

Ezek a babák diplomáciai futárok voltak – küldetésüket azonban nem tudták teljesíteni. Hogy az Indiába küldöttel mi történt, nem tudom. Egy amerikai babaújságból azonban értesültem arról, mi lett a Washingtonba érkezett kis öregasszony sorsa. A Fehér Ház babáit ismertetve említettek egy fekete parasztruhás öregasszonybabát is. Csak így, minden közelebbi meghatározás nélkül. A kis diplomáciai futár is bekerült a közösbe.

Mészáros Anna magas kort ért el, de már ő is megpihent, távol szeretett hazájától, idegen földben nyugszik Angliában.

Szeretném, ha most, egy félévszázad elmúltával, sikerülne megszólaltatni a gyászruhás kis öregasszonyt, hogy elmondja meg nem hallgatott, de örökké időszerű üzenetét.

Moskovszky Éva

Gyászoló baba a nagykanizsai Thury György Múzeumban

Kedves Erzsikém!

Három éve találkoztunk utoljára Székesfehérváron, amikor a nagykanizsai múzeum játékgyűjteményéről tartottam előadást s ott hagytam egy diát, amelyet megrázóan szépnek találtatok. Akkor azt ígértem, hogy elküldöm a leírókarton másolatát is, mert valóban megrázóan szép és egyszerű népi gyermekjáték.

Közben sokféle betegségem volt, a szemem is nagyon megromlott. Ez az oka mulasztásaimnak. Itt Kanizsán azonban változatlanul tevékenykedem, rendeztem különféle kiállításokat a Művelődési Házban és másutt is.

Itt is élnek ragyogó gyermekjáték-készítő tehetségek, pl. PULAI LÁSZLÓNÉ, akinek épp a közelmúltba nyílt egy ragyogó kiállítása csodálatos csuhé babáiról. … kérlek, fogadjátok szeretettel közösségetekben, hisz épp olyan megszállott, mint Ti vagytok és voltam én is. A mai rohadt világban nagy szükség van az efféle játék és gyermekbarátokra…

Sok szeretettel köszönt és kíván minden jót, hasznos tevékenységet:

Nagykanizsa, 2003. április 1.

Kerecsényi Edit

Thury György Múzeum, Nagykanizsa
Leltári szám: 71 52.1 Letenye – Egyeduta, Zala megye

1. Gyermekjáték, gyászoló baba, „fiát gyászoló öregasszony".

2. Faágakra csavart fekete klott rongydarabokból. Feje fehér gyolcsból készült, rongydarabokkal keményre kitömött, elől megkötött nagy fejkendővel. Arca kékesre festett, szeme, szája és orra tintával rajzolt. Teste ágakra csavart fekete rongyból, dereka felkarcsúsodó, karja két vékony ágból van. Szoknyája hosszú rongydarab, mely alól kilátszik két bot lába. Az egész erősen megnyújtott, gyászos, használt.

3. H: 34 cm, sz: 14,6 cm.

4. Az ajándékozó számára nagyanyja: ÁTTAL JÁNOSNÉ, 60 éves készítette 1970 novemberében, a kislány nagybátyja halála után. A családban nagy volt a gyász, a család közismerten nagyon összetartó volt, a családtagok nagyon szerették egymást, és az unoka kérte nagyanyját, hogy mivel a családban mindenki gyászol, gyászoló babát csináljon néki. Ajándékozónak igen kedves játéka volt. …

5. Ajándékozta: ÁTTAL ZSUZSIKA, II. oszt. tanuló, Letenye. Gyűjtő: H. KERECSÉNYI EDIT.

6. Leltározta H. Kerecsényi Edit, 1971. szeptember.

Tagdíj

A társasági tagdíj évi 1000,– Ft, nyugdíjasoknak, diákoknak, munkanélkülieknek 500.– Ft, jogi személyeknek, közösségeknek 2000,– Ft. Tagtársaink a befizetett tagdíj fejében kapják a *Forgót* is! Alapszabályunk értelmében a tagdíj befizetése az első negyedévben esedékes. Aki már befizette: köszönjük! Tehát kérjük, teljesítsék minél előbb! Ha OTP-fiókban adják fel, megtakarítják a postáról a bankba utalás költségét a Társaságnak.

Kérjük, aki teheti, túlfizetéssel járuljon hozzá a Társaság működési költségeihez, esetleg egy általa megválasztott céljához, amelyet módjában áll megszabni. A tagdíjfizetést KISSNÉ SZTRAKA ANNAMÁRIA tartja nyilván, információért, csekkért forduljanak hozzá bizalommal.

Tagtoborzás

A Társaság tagtoborzást hirdet. Barátaik, ismerőseik, hasonló érdeklődési körűek körében ismertetessék, népszerűsítsék Társaságunkat: minél többen leszünk, annál nagyobb erőt képviselünk. A belépni szándékozók adatait küldjék el alább megadott címeink egyikére.

Címváltozás, elérhetőség

Kérjük Tagtársainkat, hogy esetleges címváltozásukat a *Forgó* eredményes kézbesítése érdekében szíveskedjenek személyesen, levelezőlapon, telefonon, faxon vagy e-mailben közölni. Köszönjük, ha megadják e-mail elérhetőségeiket.

Belépési nyilatkozatok

Kérjük, hogy aki nem töltött még ki részletes Belépési Nyilatkozatot – ezt minden Tagtársunk megkapta belépésekor – szíveskedjék kitöltve megküldeni. Érdeklődési körük, elérhetőségeik minél részletesebb megadásával megnövelik a kapcsolattartás lehetőségét a Társasággal. Azt is köszönettel vesszük, ha bármely, a Társaság szempontjából lényeges adatuk megváltozását közlik velünk.

Minél pontosabban ismerjük adataikat, annál több további információhoz juthatnak a Társaságtól.

Várjuk írásaikat, híreiket

A *Forgó* következő lapzárta
december 10.

Kérjük írásaikat, valamint a meghívókat, programértesítőket, tájékoztatásokat rendezvényekről, játékos eseményekről, lehetőleg jó előre, hogy minél több előzetes hírt olvashassanak a *Forgóban*. A beérkező híreket rövidesen elhelyezzük a

http://kamjt.hu,
(http://www.kamjt.hu, http://kamjt.freeweb.hu)

honlapon is. A *Forgóba* rövid írásokat várunk, a terjedelmesebb gazdagon illusztrált cikkeket honlapunkon tudjuk elhelyezni.

A *Forgóba* szánt írásaikat lemezen vagy e-mailhez csatolt fájlban, *rich text (rtf)* formátumban szíveskedjenek küldeni a *gyorgyie36@t-online.hu* címre.

Keressék fel honlapunkat, amelyen mindig friss összeállítást láthatnak aktuális eseményekről, kiállításokról, rendezvényekről és a múltbeliek adatait, anyagait is megtalálják. A honlapon megjelentetésre szánt híreket, cikkeket juttassák el a *kamjt@netcity.hu* címre is!

Köszönet Támogatóinknak:

a Nemzeti Civil Alapprogramnak,
a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának,
Óbuda–Békásmegyer Önkormányzatának,
a Nemzeti Kulturális Alapprogramnak,
a Művészeti és Szabadművelődési Alapítványnak,
KISS LÁSZLÓNAK (Budapest),
az ALK-T Bt-nek (Sashalom),
DR. SOMI ILDIKÓ fül-orr-gége szakorvosnak (Cegléd)
és utoljára, de nem utolsósorban, az Óbudai Múzeumnak.

***Forgó*, a Kiss Áron Magyar Játék Társaság (KÁMJT) lapja.**
ISSN 1586–1570. Megjelenik negyedévente.
Felelős kiadó: a Társaság soros elnöke; felelős szerkesztő: DR. GYÖRGYI ERZSÉBET.
Címünk**:** 1033 Budapest, Fő tér 1. (Óbudai Múzeum), telefon/fax: (1) 388–2534, fax: (1) 250–1020.
E-mail: *kamjatek@t-online.hu*, honlap: *http://kamjt.hu, http://www.kamjt.hu, http://kamjt.freeweb.hu.*
További kapcsolattartás: dr. Györgyi Erzsébet, telefon/fax: (1) 315–6193, e-mail: *gyorgyie36@t-online.hu.*
KISSNÉ SZTRAKA ANNAMÁRIA, telefon: (1) 246–0107, e-mail: *kamjt@netcity.hu, amsztraka@netcity.hu.*
Bankszámlaszámunk: 11702036–20657972, adószámunk: 19039224–1–41.
Ötleteket, javaslatokat szívesen fogadunk!